

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента на дисертаційну роботу аспіранта кафедри стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного університету Муринюка Тараса Івановича на тему «Обґрунтування вибору методу видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія»

1. Актуальність теми дисертації.

Ортодонтична патологія в дітей займає вагомe місце в структурі стоматологічної захворюваності. Подекуди в Україні поширеність зубощелепних аномалій та деформацій сягає 85 % та виходить на третє місце після карієсу та захворювань тканин пародонта. Окрім зростання власне захворюваності зростає і попит на надання ортодонтичної допомоги, що вимагає від практичної стоматології удосконалення її принципів та підходів.

Як відомо, за ортодонтичними показаннями відбувається видалення інтактних зубів, серед яких значний відсоток припадає на треті моляри. Окрім того видалення цих зубів має профілактичний ефект щодо розвитку зубощелепних аномалій та інших стоматологічних захворювань і є обов'язковою умовою стабільності ортодонтичного лікування, тому операція видалення третього моляра є однією з найпоширеніших у практиці хірурга-стоматолога та викликає великий інтерес з точки зору практичної медицини.

Саме тому актуальним та перспективним є вдосконалення хірургічного етапу ортодонтичного лікування, зокрема видалення третіх молярів, що надасть можливість поліпшити надання стоматологічної допомоги дітям.

2. Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри стоматології дитячого віку Буковинського державного медичного

університету на тему «Розробка методів профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей з урахуванням чинників ризику їх розвитку» (ДР № 0121U110122). Здобувач є співвиконавцем розділів цієї теми.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, зумовлена правильно обраними методичними підходами, достатньою кількістю обстежених та пролікованих (95 осіб) пацієнтів із використанням сучасних, інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням роботи.

Наявний у дисертації ілюстративний матеріал повністю відображає об'єм проведених досліджень і містить необхідну наукову інформацію.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження зроблено ґрунтовно із залученням достатньої кількості літературних джерел для порівняння, а також підтвердження власних даних. Наукові положення і висновки базуються на результатах власних досліджень та достатньо висвітлені в опублікованих наукових працях.

Здобувачем проведена статистична обробка отриманих даних з використанням загальноприйнятих методів варіаційної статистики. Отже, отримані результати, наукові положення та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими та вірогідними.

4. Наукова новизна одержаних результатів. У роботі доповнено наукові дані щодо стоматологічного статусу ортодонтичних пацієнтів, котрі потребують операції видалення третього моляра, з урахуванням віку обстежених. Проаналізовано місцеві захисні реакції ротової рідини ортодонтичних пацієнтів за такими показниками, як активність лізоциму та рівень sIgA залежно від віку.

Уперше проведено дослідження щодо встановлення стадії формування зачатка третього моляра в ортодонтичних пацієнтів різних вікових груп за допомогою рентгенологічного аналізу за Demirjian. Установлено, що у всіх

обстежених віком 11-13 років реєструється стадія розвитку «D»; у дітей віком 13-16 років стадії розвитку «E» та «F»; у пацієнтів віком 16-18 років стадії розвитку «G» та «H».

Уперше на підставі гістометричних та імуногістохімічних досліджень показано, що під час формування зачатків третіх молярів в яснах відбуваються певні зміни, що описуються зростанням товщини епітеліального покриву, зниженням відсотка Ki-67 позитивних клітин базального шару епітелію, зростанням питомого об'єму судинного русла строми ясен, зменшенням інтенсивності імуногістохімічного забарвлення ендотеліоцитів кровоносних судин на CD-34 та віментин, зниженням кількості острівці неоангіогенезу та масиву незрілих поліпотентних (лімфоїдних) віментин-позитивних клітин.

5. Практичне значення результатів дослідження. Практична значимість роботи визначається обґрунтуванням доцільності раннього видалення третіх молярів у процесі надання ортодонтичної допомоги дітям, що обумовлено зниженням травматичності хірургічних маніпуляцій, зменшенням відсотку післяопераційних ускладнень та можливістю одержання цінного джерела одонтогенних стовбурових клітин. Отримані результати підтвержені клінічними, рентгенологічними, біохімічними, гістологічними та імуногістохімічними даними.

Проаналізовано структуру ортодонтичної патології, що потребує в комплексі свого лікування операцію видалення третіх молярів. Чітко встановлена етапність, час та тривалість цього оперативного втручання, на підставі чого виокремлено найбільш вдалий алгоритм виконання маніпуляцій. Проведено порівняльну характеристику операції видалення третього моляра за ортодонтичними показаннями з урахуванням віку пацієнта. Указані особливості техніки проведення хірургічного втручання на різних етапах формування зубного фолікула.

Результати наукового дослідження впроваджені в лікувальний процес закладів охорони здоров'я Полтавської, Одеської, Івано-Франківської, Тернопільської та Чернівецької областей. Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи впроваджені в навчальний процес на профільних кафедрах Буковинського державного медичного університету, Івано-Франківського національного медичного університету, Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, Полтавського державного медичного університету, Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати і нові наукові положення дисертації опубліковані в 12 друкованих працях, у тому числі 6 статей (із них 2 статті у журналах, що індексуються в наукометричній базі Scopus, 3 статті – у фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному виданні) та 6 публікацій в матеріалах наукових форумів.

7. Оцінка змісту дисертації, зауваження щодо змісту та оформлення роботи. Дисертація оформлена відповідно до вимог, побудована за традиційною схемою, містить анотацію, вступ, огляд літератури, розділ матеріалів та методів дослідження, 3 розділи власних досліджень, аналіз та узагальнення, висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатки. Дисертація викладена на 205 сторінках (138 сторінок основного тексту).

У вступі автором викладено актуальність теми, мету і завдання роботи, наукову новизну, практичне значення та впровадження результатів роботи, апробацію результатів дослідження, загальну характеристику роботи.

Перший розділ – огляд літератури під назвою «Хірургічний етап лікування ортодонтичних пацієнтів: операція видалення третього моляра. Проблеми та перспективи» викладено на 20 сторінках та складається із 3 підрозділів. У підрозділі 1.1 описана операція видалення зуба як метод лікування

ортодонтичних пацієнтів. У підрозділі 1.2 висвітлено особливості проведення та ускладнення операції видалення третіх молярів. У підрозділі 1.3 окреслено перспективи використання мезенхімальних стовбурових клітин одонтогенного походження. Розділ завершується коротким підсумком огляду літератури. Викладений матеріал свідчить про вміння автора критично і логічно оцінити стан проблеми, що вивчається, і провести глибокий аналіз невирішених питань.

У другому розділі «Матеріали та методи досліджень» на 17 сторінках викладено розподіл обстежених пацієнтів на групи, загальну характеристику досліджень, алгоритм хірургічного лікування ортодонтичних пацієнтів різного віку, котрі потребували операції видалення третіх молярів. Детально розписані клінічні, лабораторні, зокрема гістологічні та імуногістохімічні методи дослідження, методи статистичної обробки даних. Розділ структуровано на 7 підрозділів, ілюстровано 9 таблицями.

Третій розділ, що має назву «Клініко-рентгенологічна характеристика щелепно-лицевої ділянки дітей, котрі потребують видалення третього моляра за ортодонтичними показаннями», викладений на 17 сторінках, складається з шести підрозділів. У підрозділах 3.1-3.4 автор наводить ортодонтичний статус дітей груп спостереження, стан їх твердих тканин зубів та тканин пародонта, а також описує рівень гігієни їх ротової порожнини. Підрозділ 3.5 містить аналіз стану місцевих захисних чинників у дітей груп спостереження. У підрозділі 3.6 наведено рентгенологічну характеристику стану зачатків третіх молярів у дітей різного віку. Розділ достатньо ілюстрований (9 рисунків та 6 таблиць), закінчується змістовним висновком, який обґрунтовує необхідність подальших параклінічних досліджень.

Четвертий розділ дисертаційної роботи присвячений результатам гістометричних та імуногістохімічних дослідження ясен у ділянці третіх молярів у дітей на різних етапах формування зуба. Розділ викладений на 30 сторінках, структуровано на 4 підрозділи. У ньому автор наводить морфометричні дані

щодо епітеліального покриття ясен, кровоносних судин сполучної тканини ясен дітей груп спостереження, аналізує кількісні показники острівців неоангіогенезу та стовбурових клітин сосочкового шару ясен відповідно до виділених груп. Розділ широко ілюстрований (29 рисунків та 7 таблиць), закінчується висновком, який підкреслює роль вивчених параметрів у встановленні регенераторного потенціалу досліджених структур ясен.

П'ятий розділ під назвою «Характеристика операції видалення третього моляра за ортодонтичними показаннями» присвячений клінічній оцінці хірургічного етапу ортодонтичного лікування пацієнтів. Він поданий на 23 сторінках, складається із 3 підрозділів. У першому підрозділі висвітлена загальна характеристика операції видалення третього моляра за ортодонтичними показаннями, у другому – характеристика операції видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями у віковому аспекті, у третьому – характеристика післяопераційного періоду в дітей груп спостереження. Розділ ілюстровано 7 таблицями та 15 рисунками. Наприкінці розділу наведені ґрунтовні висновки.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження викладений на 11 сторінках. Автор висвітлює основні результати роботи, порівнює власні результати досліджень та співставляє їх, використовуючи сучасні дані літератури, проводить дискусію.

Висновки та практичні рекомендації логічно витікають з отриманих результатів, відповідають меті і завданням роботи.

Список використаних джерел містить 293 найменування, із них 73 – кирилицею, 220 – латиною. Оформлений згідно вимог. Звертає увагу значний відсоток англомовної літератури.

Загалом робота викладена грамотно, літературною українською мовою, містить у собі наукову новизну та має практичний вихід.

Зауваження та побажання щодо змісту та оформлення дисертації.

1. У роботі трапляються поодинокі орфографічні помилки, невдалі стилістичні вислови.
2. Наприкінці кожного розділу автор наводить список друкованих праць, які містять результати дослідження, викладені в ньому. Достатньо було дати посилання на ці джерела зі списку літератури.
3. У розділі «Матеріали і методи дослідження» автор детально описує загальновідомі клінічні методики.
4. На мою думку, у роботі бракує опису клінічних випадків, які могли б бути викладені у додатках.

Принципових зауважень щодо змісту та оформлення дисертаційного дослідження немає. Загалом робота справляє виключно позитивне враження.

При ознайомленні з науковою роботою виникли такі запитання:

1. Чому було обрано для дослідження вік дітей від 11 до 18 років?
2. Яка роль дослідження активності лізоциму та sIgA у Вашій науковій роботі?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Муринюка Тараса Івановича на тему: **«Обґрунтування вибору методу видалення третіх молярів за ортодонтичними показаннями»** є завершеною самостійною науковою працею, яка за своєю актуальністю, метою і завданням дослідження, науковою новизною та практичною значущістю для стоматології, достовірністю і обґрунтованістю отриманих результатів дослідження повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор заслуговує присудження

наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний рецензент:

завідувач кафедри терапевтичної стоматології

Буковинського державного медичного університету

доктор медичних наук, професор

Віктор БАТІГ

Підпис <u>Батого</u>
<u>В</u> засвідчує:
Начальник відділу каденції та зв'язків з громадськістю Буковинського державного медичного університету

Ан. Степанів Леоніди